METSÄTALOUS

Liiterit ovat järjestään liian pienet. Harvoin niihin mahtuu lämmityskauden puuannos. **POLTTOPUU-URAKOITSIJA PENTTI PEKKALA, SIMO**

Puun alkuperän seuranta muuttuu pakolliseksi

Maaliskuusta lähtien sovellettavan EU:n puutavara-asetuksen tarkoitus on kitkeä laiton puu markkinoilta.

Maaliskuun 3. päivänä aletaan soveltaa EU:n puutavara-asetusta. Sen on tarkoitus ehkäistä laittoman puutavaran ja puutuotteiden kauppaa.

Asetus velvoittaa puukaupan toimijat varmistamaan, että puu on peräisin laillisesta lähteestä. Toimijaksi määritellään se, joka tuo arvoketjussa ensimmäisenä puutavaraa tai puutuotteita EU:n markkinoille.

Toimija on siis yhtä hyvin puuta myyvä metsänomistaja kuin puuta tai puutuotteita unionin ulkopuolelta hankkiva maahantuoja.

Asetus luo velvoitteita myös toimijoiden jälkeisille, kauppaa käyville tahoille. Kauppaa käyvien on pidettävä kirjaa puutuotteidensa toimittajista ja niistä jälleenmyyjäasiakkaista, joille puuta on toimitettu. Tiedot on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan. Kuluttaja-asiakkaista ei tarvitse pitää kirjaa.

Maaseutuvirasto valvoo

Suomessa asetusta valvoo Maaseutuvirasto Mavi yhteistyössä Suomen metsäkeskuksen ja tullin kanssa.

Käytännössä suomalaisen puun alkuperän varmentamiseksi riittää, että metsänomistajalla on metsänkäyttöilmoitus ja puutavaran luovutusmittaustodistus, kertoo ylitarkastaja **Juha Riippi** Mavista. Papereita on säilytettävä vähintään viisi vuotta.

Mavi valvoo asetusta tarkastuksin. Valvonta kohdennetaan riskiperusteisesti eli ensisijaisesti sinne, missä laitonta puuta todennäköisimmin esiintyy.

EU:n jäsenmaat päättävät kansallisesti asetuksen rikkojille langetettavista seuraamuksista. Asetuksessa mainitaan mahdollisina sakot, puutavaran ja puutuotteiden takavarikointi sekä tuontilupien menetys.

Myös sertifioinnin luotettavuus arvioitava

Tavalliselle metsänomistajalle asetus on helppo noudattaa, koska tavallisessa metsätilan kirjanpidossa puukaupan asiakirjat säilytetään joka tapauksessa.

Puuta ja puutuotteita unionin ulkopuolelta tuoville yrityksille asetus teettää töitä. Samoin oman metsän puuta jalostavan pienyrittäjän tapauksessa pelkkä puukauppapapereiden säilyttäminen ei toimi – mittaustodistustahan ei oman puun hankinnassa edes synny.

Asetus määrää, että toimijoilla on oltava asianmukaisen huolellisuuden järjestelmä (due diligence system, dds). Pelkkä metsäsertifikaatti, kuten FSC tai PEFC, ei välttämättä riitä alkuperän todentamiseksi.

”Toimijan on arvioitava sertifiointien luotettavuus osana asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää”, Riippi selittää.

Toimijoiden on arvioitava järjestelmänsä uudelleen 12 kuukauden välein. Se on arvioitava uudelleen myös silloin, kun puutavaran alkuperäalue tai toimittaja muuttuvat.

Toimijat voivat käyttää EU-komission hyväksymän valvontaorganisaation asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää. Käytännössä yritysten on laadittava tai hankittava järjestelmänsä itse, koska yhtäkään hyväksyttyä valvontaorganisaatiota ei vielä ole.

EU haluaa torjua laittomat hakkuut, koska ne aiheuttavat metsäkatoa. Se puolestaan kiihdyttää ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden hupenemista. Laittomat hakkuut uhkaavat myös ihmisten hyvinvointia esimerkiksi alueilla, joilla paikallisen väestön elinmahdollisuudet riippuvat metsien antimista.

Lisäksi laittomat hakkuut aiheuttavat tulonmenetyksiä valtioille ja heikentävät rehellisten yritysten kilpailuasemaa.

HENRIK SCHÄFER

KARI SALONEN

Laittomat hakkuut piinaavat erityisesti trooppisen sademetsävyöhykkeen maita. Kaukomailta tuotua puuta käytetään Suomessa esimerkiksi puutarhakalusteissa.

Teollisuudelle alkuperän seuranta on arkipäivää

EU:n puutavara-asetus ei aiheuta muun muassa Venäjältä puuta tuovalle metsäteollisuudelle suuria muutoksia, sillä puun alkuperää seurataan jo.

”Suurilla metsäteollisuusyrityksillä on ollut jo kohta 20 vuotta alkuperän seurantajärjestelmät”, toteaa metsäasiantuntija **Anu Islander** Metsäteollisuus ry:stä.

Ulkopuolisen tarkastuksen vaatimus toteutuu jo FSC- ja PEFC-sertifioinnin kautta. Pelkkä sertifikaatti ei sinällään riitä, mutta sertifikaatteja kehitetään.

”Sekä PEFC:n että FSC:n piirissä tehdään muutoksia, että ne täyttäisivät asetuksen vaatimukset”.

Puukeskus nojaa sertifiointiin

Puukeskuksen hankintajohtaja **Antti Luostarinen** sanoo yhtiön suhtautuvan asetukseen ”suurella vakavuudella”.

”Suomen suurimpana puutukkuna meillä ei ole varaa leikkiä lakien kanssa.”

Luostarisen mukaan Puukeskuksella on sahatavaran ja sahatavarajalosteiden osalta oma PEFC-sertifikaatti, joten valtaosa yhtiön hankkimasta puusta on PEFC-sertifioitua. Siltä osin seurantaan on hyvät lähtökohdat. Alkuperäseuranta on hankintaosaston vastuulla ja se on osa yhtiön logistiikkapäällikön toimenkuvaa.

Kaukomaiden tavaran jäljittäminen epäselvää

Sertifioimaton, EU:n ulkopuolinen tavara on vaikeampi jäljittää.

”Hieman odotellaan, mitä Mavi tekee. On epäselvää, miten EU:n ulkopuolisen tavaran alkuperän varmistus tapahtuu käytännössä.”

Puun laillisuuden varmentamisen vaikeus vaihtelee Luostarisen mukaan maittain.

”Venäjältä saadaan esimerkiksi hakkuulupia, mutta jostain Kiinasta alkuperän varmentaminen on melkein mahdotonta.”

Trooppista puuta Puukeskus ei enää käytännössä juuri myy eikä tuo sitä EU:n alueelle itse. Yhtiön liikkeissä myytävien, trooppista puuta sisältävien tuotteiden alkuperän seuranta on varmistettu ostamalla ne eurooppalaisilta tukkureilta, joilla on sertifikaatit myymilleen tuotteille.

Asetukseen on varauduttu myös pk-yrityksissä. MT:n haastattelema puutavarakauppaa käyvä yrittäjä ei halua nimeään julki, mutta sanoo, että laillista puutavaraa on maailmalta saatavissa.

”Asiasta on puhuttu jo pidemmän aikaa. Meidän toimittajat ovat isoja tekijöitä, ja heillä on FSC-sertifikaatti. Tällä puolen maapalloa asiat ovat kunnossa.”

HENRIK SCHÄFER

Kotimaista FSC-puuta ei riitä kaikille halukkaille

Sekä Stora Enso että UPM kertovat, että heillä on valmius tuottaa FSC-sertifioitua paperia Suomessa. Sitä tehdään paperin kysynnän ja sertifioidun raaka-aineen tarjonnan mukaan.

Suomalaista FSC-sertifioitua puuta ei kuitenkaan ole tarjolla sumaksi asti.

”Saahan sitä, jos kuljettaa sen kauempaa”, kertoo UPM:n **Anne Lihvonen**.

Hänen mukaansa pääperiaate on, että paperi tuotetaan siellä missä se kulutetaankin. UPM tuo suomalaisille tehtailleen lähialueilta FSC-sertifioitua puuta.

UPM tuottaa sekä PEFC- että FSC-sertifioituja kopiopapereita. Suomessa tuotetaan enimmäkseen PEFC-laatuja, koska sen raaka-ainetta on runsaasti saatavilla.

FSC ei ole ehdoton vaatimus

WWF:n Green Office -ohjelma kannustaa toimistoja ympäristöä vähemmän kuormittaviin työtapoihin. Ohjelma suosittelee FSC-sertifioidun paperin käyttämistä.

Ohjelman päällikkö **Helka Julkunen** kertoo, ettei sertifikaattiin suhtauduta jäykästi.

”Suhtaudumme intohimoisesti, mutta emme tiukkapipoisesti”, hän nauraa.

Green Office -ohjelman tärkein tavoite on Julkusen mukaan ympäristöystävällisyyden jatkuva parantaminen.

”Ensin pyritään esimerkiksi optimoimaan toimiston paperinkulutus, jonka jälkeen voisi siirtyä FSC-sertifioituihin tuotteisiin”, hän kuvailee.

PEFC-paperi ei saa täystyrmäystä.

”Toimistot saavat itse päättää tuotteista. Parempi, että käytetään edes löyhemmin sertifioitua kuin alkuperältään tuntematonta paperia.”

”Mieluisin vaihtoehto WWF:lle olisi tietysti kierrätyskuidusta valmistettu paperi”, Julkunen muistuttaa.

Kuluttajat kaipaavat vihreitä vaihtoehtoja

”Suomesta FSC-sertifioituja raaka-aineita on huonosti saatavilla. Ei ole taloudellisesti kannattavaa tuoda sertifioituja raaka-aineita ulkomailta, jalostaa ne ja mahdollisesti lähettää uudestaan vientiin”, manailee Accepta Oy:n toimitusjohtaja **Harri Jokinen**.

”Olemme yrittäneet saada FSC:tä Suomesta, mutta vaikeaa se on. Onhan se vähän noloa tuoda puupohjaisia tuotteita ulkomailta, jos ne olisi mahdollista valmistaa Suomessa.”

Accepta myy muun muassa kirjoitustarvikkeita, kuten vihkoja ja kansioita kouluihin ja toimistoihin.

Jokisen mukaan FSC-sertifioitua puuta saadaan esimerkiksi Kiinasta, Venäjältä ja Ruotsista. Hänen teoriansa on, että niissä harvempiin käsiin keskittynyt metsänomistus on lisännyt sertifiointi-intoa.

”Esimerkiksi Keski-Euroopassa ei juurikaan näy PEFC-merkkejä, eikä sitä tunneta.”

Jokisen mielestä kuluttajat selkeästi kaipaavat ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja.

”Eivät ihmiset valitse tuotetta kolmen kirjaimen, vaan kestävän kehityksen takia.”

ANTTI HIRSAHO

MTK kannattaa PEFC-sertifiointia

MTK:ssa suhtaudutaan toistaiseksi varauksella FSC-sertifiointiin. Tuottajajärjestön mielestä se ei sovellu perhemetsätalouteen, eikä ota metsänomistajien mielipiteitä riittävästi huomioon.

”Sertifiointijärjestelmän tulisi olla kestävän metsätalouden järjestelmä. FSC:ssä ympäristönäkökulma ajaa liiaksi ohi”, kertoo MTK:n metsäasiantuntija **Lea Jylhä**.

Metsänomistajan kannalta merkittävimmät erot PEFC-sertifikaattiin ovat tiukemmat vaatimukset hakkuiden ulkopuolelle jätettävistä alueista ja metsäsuunnitelman sisällöstä ja julkisuudesta. Metsänomistajan tulee esimerkiksi jättää viisi prosenttia FSC-sertifioidusta metsästä metsätalouden ulkopuolelle.

”Suomen metsissä on esimerkiksi todella paljon puroja. FSC-metsässä niidenkin ympärille tulisi jättää peräti 15 metrin suojavyöhyke”, Jylhä valottaa.

MTK on arvioinut FSC-sertifikaatin kustannuksia metsänomistajalle. Sertifioinnista aiheutuisi yksinomaan hakkuiden ulkopuolelle jäävien alueiden takia noin seitsemän prosentin menetys kantorahatuloihin.

Yksityismetsätaloudessa sertifioinnin lisäkustannukset pelkästään menetettyinä hakkuutuloina olisivat arviolta sata miljoonaa euroa vuodessa. Tämän päälle tulevat vielä järjestelmän hallinnoinnin kustannukset ja sertifiointiyrityksille maksettavat palkkiot.

ANTTI HIRSAHO

Metsänomistajat suosivat PEFC-sertifiointia, ympäristöjärjestöt ovat FSC:n kannalla.

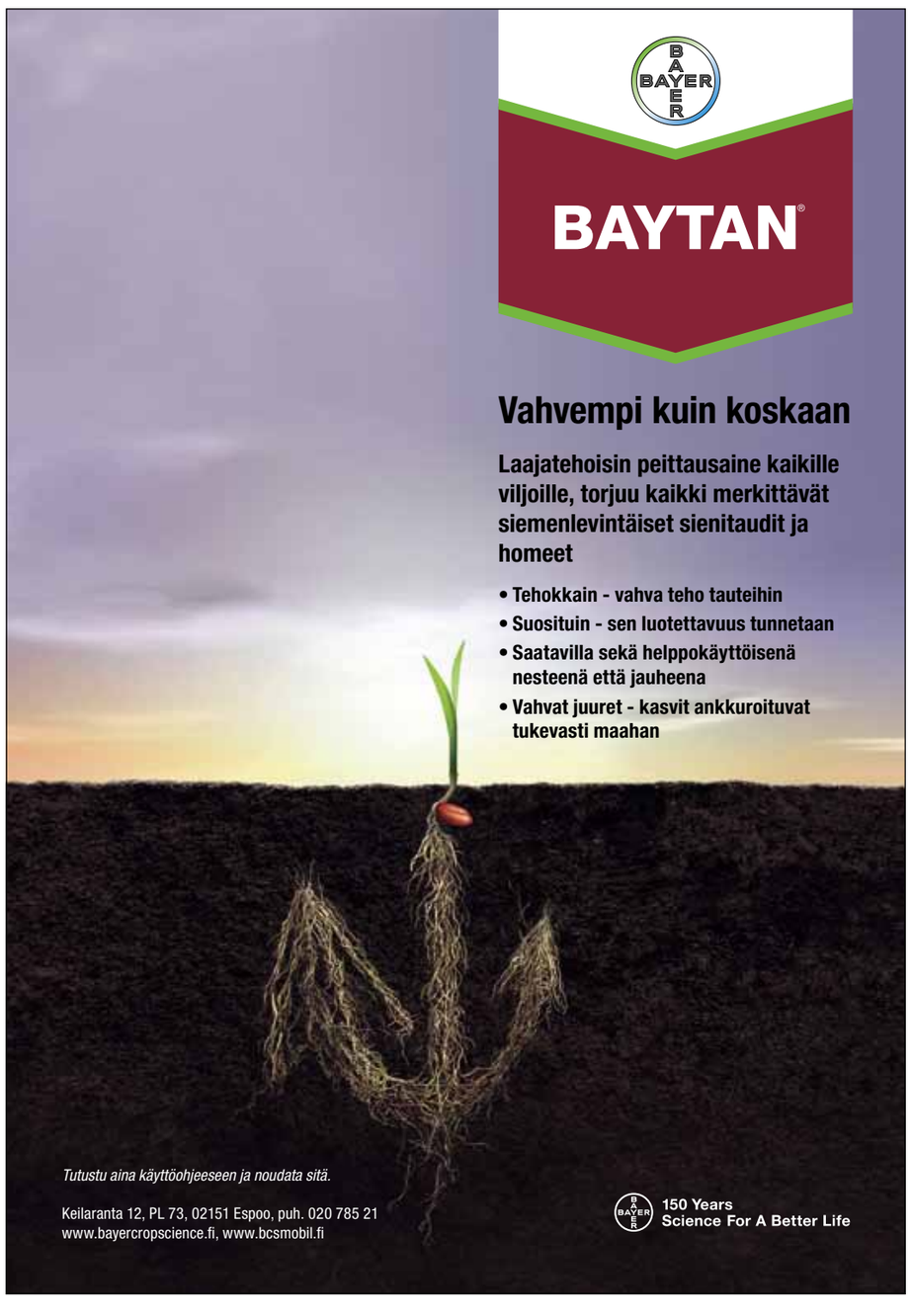

Klapit loppuvat kauppiailta ja kotitalouksilta

SIMO

Etäluettavat sähkömittarit kertovat karua kieltään sähkölämmityksen kalleudesta. Kun sähkölasku määräytyy kulutuksen mukaan, moni talollinen haluaa keventää sitä varaavan takan avulla.

Myös **Juha Savilampi** Simosta lämmittää talonsa siitä syystä puulla. Omakotitalossa on liki 270 lämmintä neliömetriä.

”Käytän lämmitykseen pelkästään koivua. Sitä palaa vesikattilan alla ja leivinuunissa 20 mottia vuodessa. Kahden kuukauden sähkölasku vaihtelee 250–280 euron välillä. Jos lämmittäisin sähköllä, sitä kuluisi varmaankin kolminkertainen määrä”, Savilampi laskee.

Pilkkeet käyvät vähiin

Pilkkeen saatavuudessa voi tulla ongelmia, jos polttopuun hankinnat on lykätty helmikuun pakkasiin.

”Homma pahenee vuosi vuodelta. Ihmiset eivät varastoi polttopuita riittävästi, vaan luottavat siinä klapikauppiaisiin. Pakkasten yllättäessä on klapitkin useimmiten myyty loppuun”, sanoo polttopuu-urakoitsija **Pentti Pekkala** Simosta.

Toimitukset pienissä erissä

Takavuosina polttopuut toimitettiin asiakkaille pääosin jo syksyllä, nyt niitä rahdataan jatkuvasti.

”Kysyntä on kasvanut, kun uusiin taloihin rakennetaan varaavat takat. Pilkkeen tekijöitä on entistä harvemmassa, ja asiakkaiden omatoimisuus polttopuiden teossa on vähentynyt.”

Pekkala sanoo, että monet hankkivat klapinsa kuution tai kahden pienerissä säästösyistä.

KARI LINDHOLM

”Säästän viimeiset omatekoiset klapit vakioasiakkaille”, kertoo polttopuu-urakoitsija Pentti Pekkala Simosta. Taustalla asiakas Juha Savilampi.

”Ettei tarvitse kerralla maksaa koko talven puulaskua. Myös liiterit ovat järjestään liian pienet. Harvoin niihin mahtuu lämmityskauden puuannos.”

Lanssin pohja näkyy

Pekkalan viime keväänä hakkaamasta tuhannen motin pilkevarastosta on jäljellä enää kymmenys. Se on tarkoitettu vakioasiakkaille.

”Kun uusi ostaja kyselee puita tässä vaiheessa talvea, joudun kertomaan, että klapeja ei ole omasta varastosta tarjolla. Saatavilla on konekuivattua koivuklapia Oulusta, mutta hintakin on kympin verran kalliimpaa kuin itse tuotetulla.”

Mies neuvoo kotitalouksia hankkimaan polttopuunsa ajoissa, mielellään jo keskikesällä.

”Jos klapit kuivatetaan omatoimisesti, on hintakin valmiiksi kuivattua edullisempi.”

Veroporkkanalle tarvetta

Ylivuotisen koivun markkinahinta Simossa on arvonlisäverollisena 60,47 euroa. Pääosin havupuuta ja haapaa sisältävän sekapilkkeen hinta on muutaman euron koivupilkettä halvempi.

Pekkalan mielestä valtio saisi tukea polttopuun kysyntää arvonlisäveron alennuksella.

Kotimaista uusiutuvaa energiaa tulisi suosia, siksi polttopuun arvonlisäveron voisi halkaista keskeltä kahtia.

”Tämä keventäisi puun asiakashintaa, parantaisi metsäalan työllisyyttä ja samalla vähentäisi lämmitysenergian tuontitarvetta ulkomailta.”

KARI LINDHOLM